

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максименко, С. Д. Психологія особистості: змістовні ознаки. *Наука і освіта*, 2014. № 5. С. 45–52. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6029/1/Maksymenko.pdf> (дата звернення: 05.03.2026).
2. Карамушка, Л. М., Снігур, Ю. С. Копінг-стратегії: сутність, підходи до класифікації, значення для психологічного здоров'я особистості та організації. *Актуальні проблеми психології*, 2020. № 1(55). С. 23–30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720973/> (дата звернення: 06.03.2026).
3. Никоненко, О., Козачук, В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження копінгу як психологічної стратегії подолання стресу. *Вчені записки університету «Крок»*, 2025. № 3(79). С. 429–436. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-429-436>.
4. Карамушка, Л. М. (2003). Психологія управління: навч. посібник. Київ: Міленіум, 2003. 344 с. URL: <https://uaoppp.com.ua/read/41/> (дата звернення: 06.03.2026).

Фунтікова Ольга,

д-р. пед. наук, проф., професорка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Хрістюк Олена,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

АРТ-ТЕРАПІЯ І АРТ-ПЕДАГОГІКА: АНАЛІЗ СУТНОСТІ

Походження терміну «арт-педагогіка» безпосередньо пов'язане зі значенням слова «арт», яке прийшло із західних мов: латинської (*Ars*), англійської та французької (*Art*), італійської (*Arte*) та перекладається українською як «мистецтво». Сутність цього напрямку полягає у вихованні, навчанні та розвитку особистості засобами мистецтва, що сприяє формуванню навичок соціальної поведінки. Історично на становлення арт-педагогіки спочатку вплинула *арт-терапія*, термін для якої у 1940-х роках запропонував британський лікар і художник *Адріан Хілл*. Його внесок у розвиток цього напрямку базувався на практичних досягненнях. Лікар А. Хілл мав досвід та артлікувальної практики у спеціалізованих закладах. Він зауважив, що творча діяльність (насамперед малювання) допомагає хворим легше і швидше одужувати, а також адекватно сприймати навколишній світ. Спостерігаючи за пацієнтами, він виявив, що мистецтво дозволяє їм відволікатися від внутрішніх проблем і переживань, допомагає вийти зі стану стресу та занепокоєння. Надалі розроблену ним методіку лікування образотворчим мистецтвом почали широко використовувати для відновлення психічного стану військовослужбовців. Отже, Адріан Хілл заклав

фундамент сучасної арт-терапії, довівши, що мистецтво є потужним засобом зміцнення особистості [5].

У сучасному розумінні арт-педагогіка є міждисциплінарною галуззю, що синтезує знання з педагогіки, психології та мистецтва. До кола науковців, які досліджують проблеми артпедагогіки та суміжних методів, належать: М. І. Замелюк та С. О. Міліщук (розвиток творчої уяви дошкільників) [1, с.50]; Т. А. Яновська (казкотерапія як метод роботи психолога) [7]; Н. Л. Тодосієнко, Т. В. Коваль та О. О. Граб (наступність дошкільної та початкової освіти); Д. Д. Мочалова (розвиток творчих здібностей) [4]; Т. П. Савоник та Н. Б. Павлишина (корекція мовленнєвих порушень); А. І. Чепурна та О. В. Михайленко (корекція зв'язного мовлення); Н. Ю. Сергеева (артпедагогічне супроводження підготовки вчителів); В. А. Литвиненко (застосування арт-терапії в логопедичній роботі); Ю. В. Рібцун та Л. І. Трофименко (діагностика та корекція ЗНМ).

Арт-педагогіка [6] конкретизує і враховує, що дошкільний вік є *сензитивним періодом* для розвитку творчих здібностей, а педагоги спираються на дослідження видатних науковців (Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, В. С. Мухіної) щодо стадій розвитку уяви та мислення у дітей дошкільного віку. Науковці звертали увагу на те, щоб вихователі використовували можливість неформальної інтеграції наукових і практичних знань у різних видах дитячої діяльності - мовній, пізнавальній, руховій та художньо-естетичній.

Використання арт-педагогіки в закладах дошкільної освіти (ЗДО) дозволяє кардинально змінити дидактичні підходи, інтегруючи мистецтво в освітній процес для всебічного розвитку особистості дитини. Наводимо перелік дидактичних методів: метод авторської казки, метод створення власної казки дитини, метод логоказки (артикуляційні, фонетичні, пальчикові), образотворчі сенсомоторні методи, нетрадиційні техніки малювання (ватними паличками, коктейльними трубочками, кухонними губками чи серветками), метод звукових доріжок, музичні і ритмічні методи, театралізовані методи. Отже, арт-педагогіка спрямована на освітній та виховний розвиток, зокрема на формування морально-естетичних якостей, розвиток творчої уяви та засвоєння практичних навичок у художній діяльності нормотипової дитини у закладі дошкільної освіти [3, с.14].

Арт-терапія та арт-педагогіка є спорідненими галузями, що використовують мистецтво як інструмент впливу, проте вони мають різну цільову спрямованість, завдання та методологічне підґрунтя, мають свою межу.

Надаємо пояснення у розбіжності цих понять. *Арт-терапія* – це поєднання психології, медицини та мистецтва, що визначається як вид *психотерапії та психологічної корекції*, заснованої на творчості. Її сутність полягає в *терапевтичній дії мистецтва* на суб'єкт, що виявляється у реконструкції психотравмуючих ситуацій та виведенні переживань у зовнішню форму через художній продукт. *Арт-терапія фокусується на лікуванні, реабілітації та*

психологічному зціленні людини, допомагаючи долати внутрішні конфлікти, страхи та тривожність.

У професійній діяльності арттерапію можуть використовувати фахівці різних галузей, насамперед психологічного, педагогічного та медичного спрямування.

До основних категорій спеціалістів належать: психотерапевти, логопеди, дефектологи, соціальні педагоги, лікарі. Які методи вони використовують? Методи: ізотерапія, музикотерапія, вокалотерапія, казкотерапія, бібліотерапія, драмотерапія, лялькотерапія, пісочна терапія, кінетотерапія, кольоротерапія.

Логопеди, дефектологи та лікарі використовують арт-терапію як комплексний засіб, що поєднує мистецтво з психологічними та медико-педагогічними знаннями для всебічного відновлення й розвитку особистості. Основною функцією лікарів у цій діяльності є лікування та реабілітація, що забезпечує швидше одужання пацієнтів та стабілізацію їхнього психічного стану через творче самовираження. Логопеди та дефектологи застосовують арт-методи для *діагностики, стимуляції мовлення та корекції* системних порушень, використовуючи невербальні засоби як міст до повноцінної комунікації. Спільним завданням цих фахівців є забезпечення соціалізації та гармонізації дитини шляхом створення безпечного середовища для подолання внутрішніх деформацій і розкриття творчого потенціалу.

Отже, арт-терапія історично виникла в медицині та психіатрії як засіб допомоги хворим і згодом поширилася на соціальну сферу. В арт-терапії мистецтво виступає як символічна мова та «цілющий механізм», де продукт діяльності (малюнок, ліплення) слугує джерелом неявної діагностики психічного стану дитини [2; 5].

Останні наукові джерела (2023–2025 роки) демонструють значну трансформацію арт-педагогіки в бік цифровізації, нейропедагогіки та трансдисциплінарності.

Сучасна арт-педагогіка активно інтегрує *штучний інтелект (AI), віртуальну (VR) та доповнену реальність (AR)* для створення імерсивних навчальних середовищ. Використання генеративного ШІ розглядається як новий інструмент для стимулювання ідей та експериментування в освітньому процесі. Також з'являються дослідження щодо впливу цифрових арт-технологій на освіту (Audrey Girouard, Amy Ogan, Ahmed Kharrufa та Erik Harpstead – інтерактивні системи у цифрових арттехнологіях); М. Mejeh, L. Sarbach і Т. Hascher адаптивне навчання і персоналізація в освіті [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замелюк М. І., Міліщук С. О. Арт-педагогіка як засіб розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 50–54.
2. Литвиненко В. А. Застосування арттерапії в логопедичній роботі з дошкільниками та молодшими школярами : навч.-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 112 с.
3. Мочалова Д. Д. Арт-педагогіка як засіб розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку : кваліфікац. робота на здобуття освіт. ступеня магістр : спец. 012 Дошкільна

освіта / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, каф. теорії, технологій і методик дошк. освіти. Харків, 2025. 58 с.

4. Мочалова Д. Значення артпедагогіки для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації*: матеріали доповідей II Всеукр. наук.-практ. конф. м. Харків, 10 квіт. 2025 р. Харків, 2025. С. 135–142.

5. Савоник Т. П. Арттерапія як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку з загальним недорозвитком мовлення : робота на здобуття освіт. ступеня «магістр» / наук. кер. Н. Б. Павлишина; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2025. 96 с.

6. Тодосієнко Н. Л., Коваль Т. В., Граб О. О. Арт-педагогіка в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: перспективи та творчий потенціал. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 76. С. 19–27. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-76-19-27>.

7. Яновська Т. А. Казкотерапія як метод корекційної роботи психолога. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 14–15 квітня 2023 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С.169. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-310-4-48>.

8. Hao, Y., & Dr. KHAIRUL ZAHAR BIN JAMALUDIN. The application of NFT in art education: the impact on teaching, the market and certification. *International Theory and Practice in Humanities and Social Sciences*, 2025. №2(7), P.p. 28–41. DOI: <https://doi.org/10.70693/itphss.v2i7.460>.